

**KIRGIZISTAN TÜRKİYE MANAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

**SOVYET SONRASI NEO-SLAVOFİLİZM VE AVRASYACILIK
KARŞITLIĞINDA RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKASI**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Molder İSAHANOVA

**Danışman
Yrd.Doç.Dr. Murat Bürkan SERBEST**

BİŞKEK 2019

ÖZ

Yazar	: Molder İsaanova
Üniversite	: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı	: Uluslararası İlişkiler
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: XVII+88
Mezuniyet Tarihi	: 25 /06 / 2019
Tez Danışman(lar)ı	: Yrd.Doç.Dr. Murat Bürkan SERBEST

SOVYET SONRASI NEO-SLAVOFİLİZM VE AVRASYACILIK KARŞITLIĞINDA RUSYA’NIN ORTA ASYA POLİTİKASI

Bu çalışmada, Rusya’nın Sovyet sonrası Neo-Slavofilizm ve Avrasyacılık karşıtlığında Rusya’nın Orta Asya Politikası incelenecektir.

Neo-Slavofilizm, SSCB’nin çöküşündeki faktörlerden biri olduğu kabul edilmektedir. Bu yaklaşımın temsilcisi Aleksandr Soljenitsin’in “SSCB’nin dağılması” hakkındaki görüşlerini yansıttığı program yaklaşım olarak ön plana çıkmıştır. SSCB’nin dağılması sonrasında Orta Asya ve Rusya arasındaki ilişkilerin ilk dönemdeki soğukluğunda Neo-Slavofilizm yaklaşımının etkileri olmuştur. Avrasyacılık düşüncesi, son zamanlarda bilimsel alanda en çok ilgi çeken konulardan bir tanesidir. Avrasyacılık, jeopolitik açıdan tek kutuplu “Yeni Dünya Düzeni” karşısında bir muhalif yaklaşım olarak ön plana çıkmıştır. Avrasyacılık fikri Orta Asya devletleri ve Rusya’yı bir araya getirme odaklıdır. Bu nedenle Neo-Slavofilizm ve Avrasyacılık yaklaşımları, Rusya’nın Orta Asya üzerindeki dış politika yaklaşımlarında yarışan ideolojilerdir.

Avrasyacılık ideolojisi çerçevesinde Rusya’nın Orta Asya politikasını incelemeyi hedefleyen bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde genel olarak Slavofilizm ideolojisi’nin tarihi gelişimi incelenmiştir. Slavofiller aktif olarak kendi özellikleri ile ülkelerine saygı ilkesini savundular. Rus halkına özgün yanlarını bulmaya çalıştılar. Yabancı olanlara mümkün olduğunca engel olmaya çalıştılar. Kendi karalarında kurguladıkları Rusya’nın özel yeri hakkında ve on dokuzuncu yüzyılın Rusya’sına ait yeni fikirler ortaya koymaya çalıştılar. Rusya’daki Slavofilizm’in gelişim tarihindeki bir sonraki aşama olarak Pan-Slavizm ideolojisi kabul edilmektedir. Pan-Slavizm’in ana fikri, Rusya liderliğinde bağımsız bir Slav Birliği oluşturulmasıydı. Slavofilizm’in yeni aşaması olarak 20. yüzyılda Neo-Slavofilizm ideolojisi ortaya çıkmıştır. Neo-Slavofilizm ideolojisinin temsilcileri, modern komünizmin, dünya Hıristiyan uygarlığı için bir tehlike oluşturduğuna inanıyorlardı. Ayrıca, onlara göre, kişisel maddi refahın peşinde, insanlar Tanrı’yı unutmuşlardır. Doğru yolu bulmak için, ataların kültürel ve ahlaki sermayesini korumak ve canlandırmak için zaman henüz geç değildi.

İkinci Bölümde Avrasyacılık ideolojisi ele alınmıştır. Rus düşüncesinde yeni bir ideoloji olarak “Avrasyacılık” ilk kez 1921’de ortaya çıkmıştır. Avrasyacılara göre, “On sekizinci yüzyılda Batı’ya karşı kör tutku, Rusya’yı büyük bir güç olmaktan çıkardı ve ulusallık karşıtı bir devlete dönüştürdü”. Böylece Avrasyacılık ideolojisinin temsilcileri yeni bir Rus kimliği vizyonu önerdiler. Yani Yeni

Rus kimliđi, halkların uzun bir tarihsel iletişim yakınlaşmasından doğacaktır. Böyle bir yakınlaşma “Turan” Dođu, Mođol, Türk halkları arasında gerçekleşebilecekti.

Üçüncü Bölümde ise, Avrasyacılık ve Rusya’nın Orta Asya politikası biçimlendirmesi üzerinde durmuştur. SSCB’nin çöküşünden bugüne kadar Rusya’nın dış politikası birkaç aşamaya ayrılabilir. İlk aşamada, Devlet Başkanı Boris Yeltsin ve ilk Dışışleri Bakanı Andrey Kozirev tarafından belirlenen Batı’nın ekonomik ve güvenlik kurumları ile uyumu amaçlayan dış politikasıdır. Bir sonraki aşamada, Dışışleri Bakanı Yevgeniy Primakov’un, Rusya’nın büyük güç statüsünün restore edilmesini ve çok kutuplu uluslararası ilişkiler anlayışını ortaya koyan yaklaşımıdır. Vladimir Putin ve Dimitriy Medvedev döneminde ise Rus dış politikası yeniden tarif edilmeye çalışılmıştır. Buna göre, Rusya, büyük güç statüsünü korumalıdır.

2012’de, Putin’in Rusya Devlet Başkanı olarak yeniden seçilmesiyle, Rusya’nın dış politika öncelikleriyle ilgili düzenlemeler yapıldı. Sovyet sonrası bölgede Rusya, 18 Ekim 2011’de kabul edilen “Serbest Ticaret Bölgesi” anlaşmasının uygulanmasını politikasında ön plana aldı. Ayrıca, Rusya, Belarus ve Kazakistan’ın ortak ekonomik alanı ve Avrasya Ekonomik Birliđi’nin oluşturulması çerçevesinde Avrasya entegrasyonu için stratejik yönelimler belirlenmiştir. Orta Asya ülkelerinin siyasi ve ekonomik potansiyelindeki önemli farklılıklar ve dış politika tercihlerindeki farklılıklar da Orta Asya’daki Rusya’nın dış politika stratejilerini etkilemektedir.

Anahtar Sözcükler: Avrasyacılık, Neo-Slavofilizm, Dugin, Soljenitsin, Primakov, Putin, Orta Asya, Rusya, Rusya Dış Politikası, Avrasya Ekonomik Birliđi.

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	: Молдер Исаханова
Университет	: Кыргыз-Түрк Манас Университети
Багыты	: Эл аралык мамилелер
Иштин сыпаты	: Магистрдик иш
Беттердин саны	: XVII+88
Бүтүрүү датасы	: 25 /06 / 2019
Илимий жетекчи	: PhD Ага Окутуучу Мурат Буркан Сербест

Постсоветтик Нео-Славофилизм жана Евразиячылыктын карама каршылыгында Орусиянын Борбордук Азия саясаты

Бул изилдөөдө, Орусиянын постсоветтик учурундагы Нео - Славофилизм жана Евразиячылык карама каршылыгында , Орусиянын Борбордук Азияга болгон саясатына байкоо жүргүзүлөт. Нео-Славофилизм пикирлери СССРдин кулашына себеп болду. Евразиячылык түшүнүгү акыркы мезгилдерде актуалдуу маселе болуп эсептелет.

Бул изилдөөнүн максаты Нео-Славофилизм жана Евразиячылык саласында макалаларды анализдөө. Кошумча Евразиячылык жана Нео-Славофилизм көз караштар аркылуу Борбордук Азия өлкөлөрүнүн саясатын үйрөнүү. Евразиячылык жана Нео - Славофилизм көз караштар аркылуу Орусиянын Борбордук Азиядагы саясатын үйрөнүү. Ошондой эле , Евразиячылык жана Нео - Славофилизм менен байланыштуу түрдүү макалалар изилденет. Айрыкча Славянофилизм жана Евразиячылык түшүнүктөрүнүн өнүгүү тарыхы басым жасалат жана Орусиянын учурадагы Борбордук Азиядагы саясаты талкууланат.

Биринчи бөлүмдө Славофилизмдин тарыхый өнүгүү изилденди. Славофилизм жаңы бир идеология катары Россияда XIX кылымда өнүгүшүн баштады. славянофилдер Орусиянын өзүнүн жеке өнүгүү жолуна ээ болгондугун көрсөттү. Орусиянын бөтөнчөлүгү дини, тарыхы жана маданий-улуттук өзгөчөлүктөрүнөн түзүлдү. Алар айрыкча ортодокс маданиятынын батыш маданиятынан жогору тураарын далилдөөгө аракет кылышты. Чиркөө жана ишенимди коомдук түзүлүштүн негизи катары кабыл алышты. Ортодокс коомунун “соборность” (чогуу жашаган көптөгөн инсандардын моралдык коому) идеясына көп маани беришти. Ошентип славянофилизм, панславизмди карай саясий-идеологиялык эволюцияны баштан кечирди. Панславизмдин негизги идеясы Орусия лидерлигинде көз карандысыз славян бирдигини куруу болчу. 19-кылымдын акыркы он жылдарында славян элдери арасындагы маданий алака күчөй баштайт да “Маданий пан-славизм” 20-кылымдын баштарында неославянофилизмдин негизине айланат. Бул мезгилдин ойчулдарына ылайык, орус элинин адеп-ахлактык жана биологиялык жоголуп кетүү коркунучунун себеби, орус элинин руханий жаңыланууга муктаж эле. Айрыкча орус элинин жоголуп кетүү себеби бала төрөлүү санынын төмөндүгү жана ашыкча алкогольго берилгендиги болчу. Жогорудагы себептерге байланыштуу 1960-жылы неославянофилизм жаңы дем ала баштады.

Экинчи бөлүмдө Евразиячылык жана анын негизги элементтеринин идеологиясы каралат. Орус ой жүгүртүүсүндө “Евразиячылык” бир жаңы багыт катарында 1921-жылы пайда болгон. Евразиячылык идеологиялык өнүгүүсү бир нече этап менен өтөт. Башында жөн эле диний, философиялык, тарыхый, географиялык идеялардын жыйындысы болгон. Бирок XX-кылымдын аягында Евразиячылык идеологиясынын негизги катары, “жеке Кудайдын оюун”, өкүлү болгон жогорку рухий окууларды кабыл алышкан. Айрыкча, Орусия-Евразияны, улуттун “биримдиги” катары көрө башташты. Өзгөчө ушул мезгилде Евразиячылык саясатташып кетет. Бирок, Евразиячылык идеясынын саясатташтырылуусун өкүлдөрдүн көпчүлүгү четке каккан. Коммунисттик пикирди Батыштын ойлоп табуусу деп эсептешет. Бул жагынан алып караганда, алар орус коммунизминде караганда орус большевизми жөнүндө сүйлөшүүнү артык көрүшөт. Башка сөз менен айтканда, жаңы орус инсандыгын элдердин бириктирүү узак тарыхы кийин пайда болушу керек. Бирим “Туран” Чыгыш, Монгол жана Түрк элдеринин ортосундагы болушу мүмкүн.

Үчүнчү бөлүмдө жаңы Евразиячылык жана Россиянын Борбор Азия тышкы саясаты жөнүндө маалымат берет.

Ачкыч сөздөр: Орусия, Нео-Славофилизм, Евразиячылык, Борбордук Азия, Славянофилизм, СССР, Кызматташтыктар.

АБСТРАКТ

Автор : Молдер Исаханова
Университет : Кыргызско-Турецкий университет “Манас”
Направление : Международные отношения
Тип диссертации : Магистрская диссертация
Количество страниц : XVII+88
Дата выпуска : 25 /06 / 2019
Научный руководитель(и) : И.О. Доц. Др. Мурат Буркан Сербест

Политика России в отношении Центральной Азии в противоречии Нео-Славофилизма к Евразийству в постсоветский период

В этой работе будет рассмотрена политика России в отношении стран Центральной Азии в постсоветский период с точки зрения Нео-Славофилизма и Евразийства. Идеи Нео-Славофилизма рассматривается как один из факторов повлиявших на распада СССР. Идея Нео-Славофилизма повлияла на отношения между Россией и странами Центральной Азии. На современном этапе, Евразийство, является одной из самых актуальных тем в научной сфере. Основная идея Евразийства заключается в создании “Многополярной” системы в противоречии к “Однополярной” системе. По этой причине Евразийство, с геополитической точки зрения, считается оппозиционным движением нового мирового порядка. Так, идеи Нео-Славофилизма и Евразийства рассматриваются как основополагающими во Внешней политике России в Центральной Азии.

Данная работа, направленная на изучение политики России в Центральной Азии в рамках Евразийской идеологии, состоит из трех частей. В первой главе была рассмотрена историческое развитие Славофилизма. В XIX веке в России появляется новая идеология Славофилизма. Славянофилы активно выступали за особенность своей нации и принцип уважения к своей стране. Они старались максимально отгородиться от всего иностранного. Так, идея Славянофилов была основана на особой роли Русской цивилизации. Следующим этапом развития Славофилизма является идеология Пан-Славизма. Основной идеей Пан-Славизма было создание независимого “Славянского Союза” под руководством России. В XX веке, как новая фаза развития идеологии Славофилизма, берет свое начало идеология Нео-Славофилизм. Представители Нео-Славофилизма считали, что современный коммунизм представляет угрозу мировой Христианской цивилизации. Также, по их словам, в погоне за личным материальным благополучием люди забыли Господа. Однако, согласно их идее, чтобы найти правильный путь, еще не было поздно защищать и возродить исконную культуру и моральный капитал русского народа.

Во второй главе обсуждалась Евразийство, и его ключевые элементы. Евразийство, как новая идеология в русской мысли, впервые появилось в 1921 году. По мнению Евразийцев, слепая страсть к Западу превратила Россию из великой державы в антинациональное государство.

Таким образом, представители Евразийской идеологии предложили новое видение Российской идентичности. Другими словами, новая русская идентичность должна образоваться после долгой исторической интеграции народов. Такая интеграция возможна между Восточным, Монгольским и Турецкими народами.

В третьей части рассматривается Нео-Евразийство и внешняя политика России в Центральной Азии. Внешняя политика России после распада СССР и по сегодняшний день было поделено на три этапа. На первом этапе, внешняя политика направленная в сторону Запада. Данная политика была определена первым президентом России Борисом Ельциным и первым министром иностранных дел Андреем Козыревым. Следующим этапом является подход министра иностранных дел Евгения Примакова. Его концепция была нацелена на восстановление статуса “Великой державы” России и его подход к “многополярным” международным отношениям. В период правления Владимира Путина и Дмитрия Медведева внешнюю политику России пытались пересмотреть. В 2012 году, после переизбрания Путина на пост президента России, приоритеты внешней политики России были пересмотрены. В качестве ключевой задачи на постсоветском пространстве, Путин определил выполнение “Кабульского Соглашения о зоне свободной торговли”, принятого 18 октября 2011 года. Он также определил стратегический курс “Евразийской интеграции” в рамках таможенного союза и единого экономического пространства России, Белоруссии и Казахстана и создания Евразийского экономического союза. Значительные различия в политическом и экономическом потенциале стран Центральной Азии, и различия в их внешнеполитических предпочтениях также повлияли внешнеполитический курс России в Центральной Азии.

Ключевые слова: Евразийство, Неославифицизм, Александр Дугин, Александр Солженицын, Центральная Азия, Россия, Внешняя политика России.

ABSTRACT

Author : Molder Isahanova
University : Kyrgyz-Turkish Manas University
Department : International Relations
Dissertation Type : Master thesis
Number of Pages : XVII+88
Graduation Date : 25 /06 / 2019
Thesis Advisor(s) : Assist.Prof.Dr. Murat Bürkan SERBEST

THE RUSSIAN CENTRAL ASIAN POLICY AT THE CONTRAST BETWEEN NEO-SLAVOPHILISM AND EURASIANISM IN THE POST SOVIET ERA

Neo-Slavophilism is regarded as an ideology that caused the collapse of the USSR. This conclusion was made after Alexander Solzhenitsyn, a representative of this ideology, wrote a program in which he reflected his point of view regarding the “Collapse of the USSR.” The idea of Neo-Slavophilism influenced relations between Russia and the countries of Central Asia. At the present stage, Eurasianism is one of the most relevant topics in the scientific field. Since the idea of Eurasianism is to create a “Multipolar” system in contradiction to the current “Unipolar” system. For this reason, Eurasianism, from a geopolitical point of view, is considered an opposition movement of the new world order. So the ideas of neo-Slavophilism and Eurasianism are considered as fundamental in the Central Asian Foreign policy of Russia.

This work consists of three chapters. The first Chapter was devoted to the historical development of neo-Slavophilism and its influence on the Central Asian foreign policy of Russia. In the 19th century, a new ideology of Slavophilism appeared in Russia. Slavophiles actively advocated the peculiarity of their nation and the principle of respect for their country. They tried to isolate themselves from everything foreign. Thus, the idea of the Slavophiles was based on the special role of Russian civilization. The next stage in the development of Slavophilism is the ideology of pan-Slavism. The main idea of pan-Slavism was the creation of an independent “Slavic Union” under the leadership of Russia. In the twentieth century, as a new phase in the development of the ideology of Slavophilism, the ideology of Neo-Slavophilism originates. Representatives of Neo-Slavophilism believed that modern communism is a threat to world Christian civilization. Also, according to them, in the pursuit of personal material well-being, people have forgotten the Lord. However, according to their idea to find the right way it was not too late to protect and revive the native culture and moral capital of the Russian people.

The second Chapter discussed Eurasianism and its key elements. As a new ideology in Russian thought, Eurasianism first appeared in 1921. According to Eurasians, in the 18th century blind passion for the West turned Russia from a great power into an anti-national state. Thus, representatives of the Eurasian ideology proposed a new vision of Russian identity. In other words, a

new Russian identity should be formed after a long historical integration of peoples. Such integration can take place between the Eastern, Mongolian and Turkish peoples. The third part provided information on Neo-Eurasianism and Russia's foreign Policy in Central Asia. From the collapse of the USSR to the present day, Russia's foreign policy can be divided into several stages. At the first stage, it is the foreign policy of the West, which was determined by President Boris Yeltsin and the first foreign Minister Andrei Kozyrev. The next stage is the approach of foreign Minister Yevgeny Primakov to the restoration of the status of a great power of Russia and his approach to "multipolar" international relations. During the reign of Vladimir Putin and Dmitry Medvedev, Russia's foreign policy was trying to revise. In 2012, after Putin's re-election as President of Russia, measures were taken to prioritize Russia's foreign policy. As a key task in the post-Soviet space, Putin identified the implementation of the "Kabul Free trade agreement", adopted on October 18, 2011. He also defined the strategic course of Eurasian integration within the framework of the customs Union and the common economic space of Russia, Belarus and Kazakhstan and the establishment of the Eurasian economic Union. Thus, we can say that Russia's policy in Central Asia is complex and diverse. Significant differences in the political and economic potential of the Central Asian countries and differences in their foreign policy preferences also influenced Russia's foreign policy strategies in Central Asia.

Key words: Eurasianism, Neo-Slavophilism, Alexander Dugin, Alexander Solzhenitsyn, Central Asia, Russia, Russia's Foreign policy.